

ІНТЕГРОВАНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ТА ЗДОРОВ'ЯМ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Куренін В. М., к.економ.н., доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Умови функціонування підприємств у період воєнного стану, особливо в регіонах, де тривають активні бойові дії, характеризуються появою численних загроз, у тому числі таких, що становлять безпосередню небезпеку для життя. Це зумовлює необхідність переосмислення рівня готовності суб'єктів господарювання до реагування на комплекс викликів, спричинених воєнними подіями.

Перебіг воєнних дій, який триває вже тривалий час на сході та півдні країни у форматі повномасштабної агресії, формує у населення певний обсяг емпіричних знань щодо характеру загроз та специфіки поведінки під час них. Уже стало звичним орієнтування у приблизному часі прольоту ракет, запущених із Каспійського регіону, розуміння середньої тривалості повітряних тривог у разі застосування авіації, розпізнавання звуків роботи сил протиповітряної оборони, а також дотримання базових правил безпеки [1, с. 135], включно з принципом «двох стін» та необхідністю підтримання резервних запасів продуктів, води, медикаментів і автономних джерел енергії.

Незважаючи на тривалість воєнного конфлікту, все ще існують підприємства, керівники яких не повною мірою усвідомлюють реальний масштаб загроз і не забезпечують належної адаптації виробничих процесів до умов воєнного стану, фактично піддаючи ризику життя і здоров'я працівників. Така недостатня готовність часто зумовлена двома протилежними за своєю природою факторами.

З одного боку, підприємства, що працюють у прифронтових районах, поступово втрачають відчуття безпеки через тривале перебування в умовах постійних загроз, що формує небезпечний ефект звикання та повернення до звичних моделей поведінки без належного посилення заходів безпеки. З іншого боку, підприємства, які функціонують на значному відстані від районів активних бойових дій, демонструють невиправданий оптимізм, сприймаючи війну як явище, що нібито не стосується їхньої діяльності та не становить прямої загрози. Подібне відчуття уявної захищеності є дуже оманливим, адже в умовах сучасних форм ведення війни повністю безпечних територій в Україні не існує [2, с. 598].

Щоб у процесі функціонування підприємств не виникало ситуацій невизначеності та ризиків для працівників, необхідно забезпечити впровадження мінімально достатніх заходів безпеки та застосування простого, але ефективного інструментарію. Такий підхід вже довів свою дієвість у практиці вітчизняних фахівців у період найбільшої невизначеності та низької готовності до воєнних загроз на початку повномасштабного вторгнення [3, с. 70]. Запропоновані правила та практичні механізми становлять комплекс адаптованих рішень, що відповідають специфіці сучасних умов, зумовлених російською агресією, та відображають професійну реакцію фахівців з безпеки та охорони здоров'я на роботі на виклики, що супроводжують діяльність підприємств у воєнний час.

У сучасних умовах воєнного часу керівникам підприємств необхідно ідентифікувати серед наявних передових методів та практик у сфері безпеки та здоров'я (БЗР) на роботі ті, що забезпечують найвищу ефективність з огляду на специфіку воєнних ризиків та їх гуманітарні наслідки. При цьому важливо враховувати напрацювання Міжнародної організації праці, Державної служби України з питань праці, досвід міжнародних гуманітарних інституцій, а також рекомендації українських фахівців у сфері

БЗР. Такі підходи можуть стати універсальним інструментарієм для спеціалістів будь-якого підприємства, яке опинилося в умовах збройного конфлікту [4, с. 374].

Розроблені методи та механізми організації БЗР на робочому місці мають бути спрямовані на всі сторони соціального діалогу: уряд, роботодавців та працівників, що забезпечує їх комплексність та узгодженість. При цьому першочергова відповідальність покладається на роботодавців, діяльність яких триває в умовах війни [5, с. 510]. Саме вони мають запровадити найбільш обґрунтовані й дієві заходи щодо забезпечення безпечних умов праці на всіх рівнях управління, а також гарантувати працівникам чітке розуміння їх прав та обов'язків у контексті воєнних викликів.

Інтегровані підходи до управління безпекою та здоров'ям персоналу в умовах воєнного часу засвідчують необхідність переходу підприємств від традиційних моделей охорони праці до більш гнучких, адаптивних та ризикорієнтованих систем. Воєнні загрози формують багатовимірне середовище ризиків, у якому стандартні процедури стають недостатніми, а ефективність управління значною мірою визначається здатністю підприємств поєднувати нормативні вимоги, оперативні рішення та превентивні заходи.

Особливе значення має орієнтація на розвиток відповідальної організаційної культури, в якій питання безпеки розглядаються як стратегічний пріоритет, а не як формальний елемент виробничої діяльності. У результаті застосування таких підходів підприємства не лише підвищують рівень захищеності персоналу, а й забезпечують власну стійкість, здатність адаптуватися до швидкоплинних умов та мінімізувати гуманітарні та економічні наслідки воєнних загроз.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухорукова А. Л. Особливості трудових відносин у сільському господарстві: теоретико-практичний аналіз. *Modern Economics*. 2025. № 51(2025). С. 130–136. DOI: 10.31521/modecon.V51(2025)-16.
2. Іваненко В. С. Шляхи виживання та розвитку українського бізнесу під час воєнного стану : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи». Одеса, 2025. С. 595–598. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>
3. Іваненко В. С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «OSHAgro – 2023». Київ: НУБіП України, 2023. С. 69–71. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935>
4. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>
5. Сухорукова А. Л. Розробка бізнес-стратегій діяльності підприємств аграрного профілю: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи». Одеса, 2025. С. 508–511. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22540>